

3. Струмилин Станислав Густавович. [Електронний ресурс]// Биография.- Режим доступу: <http://slovari.yandex.ru/~книги/БСЭ/Струмилин%20Станислав%20Густавович/>
4. Гршнова О.А. Людський капітал: формування в системі освіти та професійної підготовки [Монографія]/ О.А. Гршнова. – К.: Знання, 2001. – 254 с.
5. Андреев В.О. Теоретичні аспекти інвестування в людський капітал / В.О. Андреев // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Економіка. – 2009: Випуск 3/1 - С. 28-33.
6. Коцюбайло Н.А. Анализ методов оценки эффективности инвестиций в бизнес-образование / Н.А. Коцюбайло. [Електронний ресурс] // Ученые записки ТНУ. Серія: Экономика и управление. – 2009. – Т. 22 (61), № 2. – С. 160-166. – Режим доступу до журналу: http://science.crimea.edu/zapiski/2010/econ/uch_22_2e/160-166.pdf
7. Податковий кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, N 13-14, N 15-16, N 17, ст.112. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=2755-17>

Ляш О.І.

ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ ІНДИКАТОРІВ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Соціальна безпека, виступаючи складною багаторівневою соціальною системою, формується в руслі об'єктивного процесу, як під прямим, так і опосередкованим впливом значної кількості факторів: внутрішніх і зовнішніх, соціальних і політичних, природних і кліматичних, екологічних і техногенних. Ці чинники, у свою чергу піддаються також впливу часу, середовища, рівня розвитку цивілізації, взаємопов'язані між собою і чинять комплексний вплив на систему соціальної безпеки, дублюючи один одного. Поряд з цим низка факторів впливає на систему соціальної безпеки опосередковано, що ускладнює процес дослідження даної категорії та обумовлює необхідність розробки індикаторів соціальної безпеки.

Зауважимо, що в науковій літературі часто ототожнюються поняття критерії та індикатори, що є невірним. Так, критеріями слід вважати системні характеристики (ознаки), на основі яких проводиться оцінка, визначення чи класифікація існуючих загроз, ризиків та, відповідно, показників стану системи соціальної безпеки. Індикаторами ж виступають показники, на підставі яких можна робити висновки про стан розвитку, досягнення цілей соціальної безпеки. Слід зазначити, що термін «індикатор» використовується як зарубіжною, так і вітчизняною наукою. Серед найбільш відомих зарубіжних вчених слід відзначити: Б. Рассета, Р. Бауера, У. Пірсона, У. Мітчела, Дж. де Ла Торе і Д.Некара, які не лише вперше застосували цей термін, але значно розширили його зміст та класифікацію, здійснивши поділ на внутрішні та зовнішні індикатори безпеки та ототожнюючи поняття "соціальний індикатор" та "соціальний показник".

Додамо також, що значним прогресом у напрямку досліджень індикаторів були праці Р. Ейснера, М. Скотта, П. Дасгупта, Н. Каквані А. Аткинсона,

Ф. Боржизнїйна, та Л. Осберга, С. Ананда, К. Сена які виокремили серед значної кількості соціальних індикаторів такі, як: індекс економічного добробуту, показники валового національного продукту, соціального розвитку, тривалості життя, рівня освіти населення, ступінь особистої свободи та політичної демократії, відповідним чином застосовуючи методики їх групування та виключення.

В Україні спеціальні системні дослідження з визначення індикаторів і порогових значень показників окремих видів національної безпеки проводили такі вчені, як: А. Баланда, О. Білорус, Т. Васильців, З. Варналій, О. Власюк, В. Воротін, В. Горбулін, О. Давидюк, А. Качинський, В. Мандибуря, О. Новікова, Г. Пастернак-Таранушенко та ін. Основними науковими досягненнями зазначених науковців були: розробка соціальних детермінант національної безпеки України; побудова системних показників соціальної безпеки; стратегічне планування та розробка індикаторів соціальної складової національної безпеки [1-7]. Разом з тим, зазначені дослідження враховують лише ті чи інші показники соціально – економічного розвитку, рівня життя населення, використання людського капіталу та відображають індикаторів системи соціальної безпеки.

У даному контексті зауважимо, що індикаторами системи соціальної безпеки повинні бути нормативні характеристики і показники, які відповідають наступним властивостям: в кількісній формі відображати загрози системі соціальної безпеки на різних рівнях ієрархії; володіти високою чутливістю і мінливістю щодо здатності попереджати суспільство, регіони та державу про можливі небезпеки у зв'язку зі зміною макроекономічної ситуації, прийнятих урядом заходів у сфері соціальної політики; виконувати функції індикаторів не окремо, а лише в сукупності, тобто взаємодіючи між собою.

Поставлена гіпотеза об'єктивно ставить завдання розробки принципів побудови системи показників соціальної безпеки. Відтак, основою побудови індикаторів системи соціальної безпеки виступають вихідні положення, які покликані забезпечити адекватність відображення системою показників об'єктивної реальності, стану і тенденцій соціально-економічного розвитку з позиції забезпечення соціальної безпеки.

Виходячи з методології наукового аналізу, найбільш прийнятними принципами побудови системи індикаторів соціальної безпеки видаються наступні:

- об'єктивності, тобто наукової обґрунтованості з врахуванням досягнень природничих та суспільних наук;
- практичності (прикладного характеру), що характеризує можливість практичного застосування індикаторів для оцінки глибини соціально-економічних проблем в країні (регіоні) та проведення точної діагностики загроз системі соціальної безпеки;
- комплексності, тобто можливості поєднувати та відображати економічні та соціальні аспекти безпеки;
- наскрізного подання, що враховує необхідність визначення критеріїв соціальної безпеки за рівнями (державний, регіональний, особистісний);
- однозначної інтерпретації для осіб, які приймають рішення щодо усунення та мінімізації впливу загроз;

- відповідності діючим особливостям прийняття рішень;
- ясності побудови, прозорості, простоти і зрозумілості;
- гнучкості та відображення змін у соціальній політиці;
- можливості кількісного відображення та орієнтації на систему показників національної статистики;
- репрезентативності для міжнародних та міжрегіональних порівнянь;
- обмеженої кількості;
- відповідності нормам демократії та гласності, моралі і права.

Разом з тим зауважимо, що повна сукупність даних принципів є не ідеальною проте, обрані індикатори повинні відповідати максимальній кількості критеріїв та містити порогові значення показників. Таким чином, порогові значення соціальної безпеки – це кількісні індикатори, які відображають гранично допустимі межі соціальних ризиків, недотримання яких перешкоджає нормальному розвитку різних елементів відтворення системи та загрожує соціальній безпеці країни. При цьому, перелік порогових значень може включати в себе велику кількість кількісних індикаторів, які відрізняються між собою за змістом і методами розрахунків, що передбачає необхідність відібрати досить обмежений перелік порогових значень, одночасно здатних досить повно відобразити стан функціональних складників (підсистем) системи соціальної безпеки.

Додамо також, що запропоновані варіанти розробки порогових значень індикаторів дозволили сформулювати наступні висновки: переважна більшість дослідників вбачає необхідність у формуванні індикаторів-орієнтирів розвитку, які сповіщають систему про можливі загрози, однак багатоваріантність переліку порогових значень індикаторів заважає реально оцінити існуючі небезпеки, надаючи аналізу характер довільності; визначення порогових значень індикаторів характеризується крайнім суб'єктивізмом і повною відсутністю єдиної методології (оскільки порогові значення індикаторів використовуються в якості фактичних дані в розрізі окремих складових або отримані в результаті оригінальних наукових досліджень); рівні соціальної безпеки збудовані без врахування тієї обставини, що Україна переживає період трансформації у сфері державного устрою, зміни політичної системи, фундаментальної перебудови соціально-економічних відносин, у зв'язку з чим неприйнятно орієнтуватися на рівні країн, які знаходяться в періоді стабільного розвитку; запропоновані рівні порогових значень статичні, вони оцінюють досягнуті рівні, але не тенденції, а також дуже часто відбувається коректування порогових значень до рівня фактичних і прогнозних параметрів тощо.

Варто додати, що орієнтовний перелік індикаторів системи соціальної безпеки повинен містити показники, які характеризують усі компоненти її внутрішньої структури в розрізі окремих функціональних складників (підсистем), зокрема: безпеки відтворення населення та ринку праці; безпеки соціальної сфери; безпеки ринку праці та зайнятості населення; міграційної безпеки, у той же час, система індикаторів соціальної безпеки повинна визначатися двома аспектами: взаємообумовленістю переліку індикаторів соціальної безпеки, як складової системи національної безпеки та відповідністю цих значень в оцінці рівня економічної безпеки держави Міністерства економіки України.

Література

1. Баланда А. Соціальні детермінанти національної безпеки України / А. Баланда. – К. : Вид-во Національної бібліотеки ім. Вернадського, 2008. – 413 с.,
2. Давидюк О. О. Соціальна безпека: проблеми теоретичного аналізу та побудови системних показників : [Електронний ресурс] / О. Давидюк. – Режим доступу : <http://www.cpsr.org.ua>.
3. Качинський А. Б. Безпека, загрози і ризик: наукові концепції та математичні методи / А. Б. Качинський. – К., 2003. – 472 с.
4. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки. Монографія / В. П. Горбулін, А. Б. Качинський. – К.:НІСД, 2011. – 288 с
5. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: Монографія. – Львів: Арал, 2008.-368с.
6. Пастернак-Таранушенко Г. Безпека: система, підсистема, оцінки, нова зброя / Пастернак-Таранушенко Г. // Економіка України. – 2000. – № 12. – С. 53–57.
7. Білорус О. Глобалізація розвитку і соціальна безпека / О. Білорус, Н. Маслова-Лисичкіна // Віче. – 2001. – №5. – С. 22–44.

Ковалев В.Н., Атаева Е.А.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА В СТРУКТУРЕ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦИАЛА В ДОНЕЦКОМ РЕГИОНЕ

Постановка проблемы. Человечество, шагнувшее в своём развитии в новое тысячелетие, вполне осознанно выделяет основополагающую роль человеческого фактора. Экономическая наука в этом процессе усматривает созидательную функцию человеческого капитала, существенным элементом которого является творческий потенциал человека. Именно он обеспечивает развитие квалифицированной рабочей силы, её трудового потенциала. Наиболее существенным результатом деятельности людей является взаимодействие человеческого и физического капитала в социально-экономической и производственной среде, где создаются материальные основы жизнедеятельности человека. Поэтому актуальность, теоретическое и практическое значение темы о развитии и эффективном использовании человеческого капитала и трудового потенциала, их роли в экономике и социологии труда постоянно возрастает.

Анализ последних исследований и публикаций. Теории человеческого капитала в последнее время в отечественной и зарубежной литературе уделяется заслуженное внимание. Начало глубоких исследований этой проблемы было положено в работах зарубежных ученых Т. Шульца [22] и Г. Беккера [1] в середине 20 века.

В последующий период исследования по теории человеческого капитала